

ΚΥΝΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΚΥΝΙΚΟΙ

Τὸ λέω ξανά —μπορεῖ αὐτὴ ἡ σκέψη νὰ μὴν προβάλλῃ μὲ τόση καθαρότητα στοὺς κυνικούς· ἐνῶ όμως βεβηλόνουν μὲ τόσο ζῆλο τὴ ζωὴ, ὅπου μποροῦν, ἀναγκάζουν τὸν παρατηρητὴ νὰ παραδεχτῆ ἄθελα πὼς τὶς αἰσχροτήτες τοὺς δὲν πρέπει νὰ τὶς ρίξῃ μόνο στὴ φιληθονία, τους, μὰ καὶ στὴν πρόθεση νὰ διαφθεῖρον πᾶν ὅ,τι μποροῦν.

Ἡθοκριτὴς δὲν εἶμαι. Ἄν αὐτὰ τὰ ἔργια ἦσαν ὀρεκτὰ χυδαίων καὶ ἀρρωστημένου πνεύματος, ὅλ' ἡ σαπίλα αὐτῆ κ' ἡ βρώμα ἂν περιορίζονταν στοὺς κύκλους τῶν μπουρζουάδων, θὰ τὴν ἔπερνα μονάχα ὡς τὴν πορεία τῆς αὐτοκαταστροφῆς μὲς σ' ἕνα στρώμα πού τ' ζωὴ δὲν τὸ χρειάζεται καὶ εἶν' ἐχτρός της.

Μὰ ὁ χείμαρρος τῆς βλάστησης παραλυσίας, μιὰ ἀνταρσία μανιακῶν, μπορεῖ νὰ παρὰσῃ καὶ τὸ πῶς ἀκριβὸς κειμήλιο τῆς ζωῆς — ἕνα μέρος ἀπ' τὴ νιότη πού τραβᾷ πρὸς τὶς κορπὲς τοῦ πνεύματος, βλασταίνοντας τὸ ἔδαφος του, ἀπὸ τὰ βῆθη τοῦ λαοῦ.

Γι' αὐτὸ πρέπει κανένας νὰ ἀναλάβῃ τὸ δυσάρεστο ἔργο νὰ φωτίσῃ, ὅσο ἡ δύναμή των φτάνει, ἐκείνη τὴν πορεία τῆς ἀποσύνθεσης τοῦ ἀνθρώπου, πού οἱ κόλακες τῆς δίνουν τὸνομα «ψυχολογία τῆς σύγχρονης πολιτισμένης κοινωνίας».

Κάποτε ὁ κυνικός διαλαλεῖ ἀνθρώπων :

— Γυρεύω πνευματικὴ ἁρμονία, τελειότητα...

Φυσικά, λέει ψέμματα, ὡς τόσο βρῖσκει ἀνθρώπους πού τοῦ δίνουν πίστη. Εἶναι δὲ τόσο ὠραῖο νὰ ὀνειροπολῇ κανεὶς πνευματικὴ ἁρμονία.

Μὰ κάτω ἀπὸ τὴν ἐτικέττα τοῦ ἀτομικισμοῦ προσφέρεται πάντα ὁ ἴδιος, περισσότερο ἢ λιγότερο ἐπιδέξια κομμένος κοινωνικός κυνισμός.

Ἄς φανταστοῦμε ἕνα ἁρμονικὸ ἀνθρώπο ὡς ἕνα ὄν, πού ὅλες οἱ γερῆς πνευματικῆς καὶ σωματικῆς του ιδιότητες ἀναπτύσσονται ἁρμονικὰ δίχως νάντι-κροῦνται ἀναμεταξύ τους.

Μπορεῖ νὰ υπάρξῃ τέτιος ἀνθρώπος μὲς τὶς συνθήκες τῆς μάχης γιὰ τὸ χορτασμό; Ἡ ἀνάπτυξη τοῦ κάθε «Ἐγὼ» περιορίζεται ἀναγκαστικὰ ἀπὸ τὸ ἔοδος ὅλων τῶν δυνάμεων γιὰ τὸ κέρδος καὶ τὴ διατήρηση τῆς ἰδιοκτησίας.

Στὸν ἀγῶνα γιὰ τὴν ἀκεραιότητα τῆς ἰδιοκτησίας τὸ «ἔγῳ» θὰ στενευτῇ μονάχα, μπορεῖ μονάχα νὰ σχολῆται στὸ νὰ σφιζοῦνται πολέμικοι δόλους, νὰ ταπεινῶν τὴν ὑπερηφάνειά του ἀντὶ νὰ τὴν ὑψώσῃ, νὰ παραδίνεται στὴν ἀπληστία, στὴν κακία ἀντὶ νὰ τρέξῃ στὴν ἐλευθερία!

Γιὰ νὰ πιτύχῃ ἀκόμα καὶ μικρῆς ἀνέσεις, ὀφείλει ὁ ἀνθρώπος νὰ κἀν ἀτιμίες μεγάλες καὶ μοναχὰ στὴν ἀτιμία φτάνει στὴν τελειότητα.

Οἱ κυνικοὶ τόσο μωροὶ δὲν εἶναι, ξέρουν πὼς ὁ ἀνθρώπος μὲ τοὺς σημερινούς ὄρους τοῦ πολέμου ὅλων ἐναντίον ὅλων κομματιάζεται, τὸ θέλει ἢ δὲν τὸ θέλει.

Ξέρουν πὼς ἁρμονία πνευματικὴ εἶν' ἀδύνατη καὶ πὼς ἡ προσπάθεια νὰ μορφωθῇ τὸ «Ἐγὼ» σ' ἕνα σύνολο ἁρμονικὸ εἶν' ἀπραγματοποίητη — ὁ ἀνθρώπος δὲν ἔχει γι' αὐτὸ οὔτε καιρὸ οὔτε τόπο.

Ὡς τόσο κράζουν, καλοῦν, σπρώχνουν πρὸς αὐτὸ τὸ δρόμο — εἶν' ἀκριβῶς ἕνα πολέμικὸ μῆσο ἐναντίον τοῦ ἀναπόφευκτου.

— Ἐκεῖ εἶν' ἡ ἐλευθερία! λέν καὶ δείχνουν σ' ἕνα μέρος κοντινὰ τους. Συγχίζοντας μ' αὐτὸ τὸν

τρόπο τοὺς ἀνθρώπους, μπορεῖ ἴσως νὰ πληθύνουν τὸν ἀριθμὸ τους.

Ἡ ἐλευθερία εἶναι πάντα πρὸς καὶ πάντα — μακριά!

Ὁ ἀληθινὸς ἀτομικισμὸς εἶναι στὸ μέλλον, πῶς ἀπ' τὸ σοσιαλισμὸ. Γιὰ τὸ σημερινὸ ἀνθρώπο εἶν' ἀφραστός καὶ τοῦ ταιριάζει ὅσο καὶ στὸν καμπύρη τᾶρματα τοῦ ἵππότη.

Ὅχι: «ἔγῳ» μὰ «ἐμείν» — αὐτὴ εἶν' ἡ ἀρχὴ τῆς ἐλευθερίας τοῦ ἀτόμου. Ὅσο ἀκόμα θὰ ὑπάρξῃ ἕνα «δικό μου», τὸ «ἔγῳ» δὲ θὰ γλυτώσῃ ὅσο δὲν ἀντλήσῃ ἀπ' τὸ λαὸ τὴ δύναμη πού τοῦ χρειάζεται γιὰ νὰ μπορέσῃ νὰ φωνάξῃ σ' ὅλο τὸν κόσμο.

— Εἶσαι δικός μου!

Τότε τέλος θάνατελῃ στὸν ἀνθρώπο τὸ αἶσθημα νὰ γίνῃ ἡ ἐνσάρκωση ὅλου τοῦ πλοῦτου, ὅλης τῆς ὁμορφίας τοῦ κόσμου, ὅλης τῆς πείρας τῆς ἀνθρωπότητας καὶ — ἀντάξιος πνευματικὰ ὅλων τῶν ἀδερφῶν του.

Ἐνα ἄτομο ἁρμονικὸ εἶναι δυνατό τότε μονάχα, ὅταν οἱ ἥρωες χαθοῦν κ' ὑπάρξῃ τὸ πλῆθος, ὅταν προβάλλουν ἀνθρώποι πού τὸ ἐνώνει τοὺς αἰσθημα τοῦ σεβασμοῦ ἀναμεταξύ τους.

Αὐτὸ τὸ αἶσθημα θὰ γεννηθῇ ἀπὸ τὴν ἀνάμνηση τῆς μεγάλης συναθροιστικῆς ἐργασίας, πού ἔφερε σὲ τέλος ὁ λαὸς στὸ περασμένο μὲ τὸ σκοπὸ τοῦ ξαναγεννημοῦ του· αὐτὸ τὸ αἶσθημα θὰ δυναμώσῃ μὲ τὴ συνείδηση τῆς ἐνιαίας πείρας τοῦ καθενὸς καὶ τῆς ὁλότητας καθὼς καὶ τῆς ἀλληλεγγύης τῶν ἔργων πού ἀρμόζουν σ' ὅλους καὶ στὸν κάθε ἕνα.

Ἄλλὰ μὲ τὸν καιρὸ αὐτὸ τὸ αἶσθημα τοῦ σεβασμοῦ ἀνθρώπου εἰς ἀνθρώπο θάλλῃ σὲ θρησκεία. Γιὰ τὴ θρησκεία τῆς ἀνθρωπότητας πρέπει νὰ εἶναι ἡ ὑπέροχη καὶ τραγικὴ ἱστορία τῶν ἔργων καὶ τῶν πόνων τῆς στὸ μακρὸ, μεγαλεπίβολον ἀγῶνα γιὰ τὴν ἐλευθερία τοῦ πνεύματος καὶ τὴν κυριαρχία τῶν δυνάμεων τῆς φύσης.

ΜΑΞΙΜ ΓΚΟΡΚΗΣ

(Μετάφραση Πέτρου Βασιλειοῦ)

ΑΠΑΝΤΗΣΗ ΣΕ ΦΙΛΟ

Κολέ μου Ἰζίονα,

Τώρα πού μὰς γράφεις, πὼς εἶσαι ἀπὸ τοὺς φίλους μου κάπως σὲ ἀποκαλύπτω κρῖμα μόνο πού γιὰ τὸ βιβλίον μου ἔγραψες στὸ «Νουμά» εἶσι καὶ ὄχι κάποιος ἄλλος γιὰ νὰ μὰς εἰπῆ ἔτσι πῶς ἀμερόληπτα καὶ μὲ λεπτομέρεια τὴ γνώμη του· καὶ όμως πολὺ εὐχαριστήθηκα, πού δίνεις στὸ τελευταῖο μέρος τῆς βιβλιοκρισίας σου ἀφορμὴ νὰ γράψω δυὸ λόγια γιὰ τοὺς προλόγους καί, ἀφοῦ τὸ ἀπαιτεῖς, καὶ τὴ γνώμη μου γιὰ τὴν ποίησή μου: βλέπεις, πὼς δὲν εἶσαι διστακτικὸς, μήτε πού περιμένω νὰ ἐκδοθῶν τὰ «Μωσαϊκά» μου... γιατί, ποῖός ξερεῖ, ἂν θὰ ζήσουμε.

Λοιπόν· ἐμπιστεύθηκα σὲ δυὸ τόσο ἐκλεχτὰ πρόσωπα τὰ τραγούδια μου, στὸν κ. Νιρβάνα καὶ τὸν κ. Λεμπέγκ, πρῶτο: ἐπειδὴ μ' ἀρέσει ἔτσι ἔδω στὸ νησάκι μου ἀπομονωμένος, νὰ μὲ συστήσουνε στὸν κόσμο τὸ μεγάλο, τέτοιου ἀνθρώπου, πού τονὲ γνωρίζουνε τόσο λεπτὰ καὶ τόσο ἀριστοκρατικὰ μὰ... καὶ δίχως σχολές, καὶ χολές, κόμματα γλωσσικά... δίχως τελείες· νὰ ἔτσι πού εἶμαι, σὰ σαστιμένο χωριτῶπουλο, ἀβγαλτός, δὲν τολμῶ νὰ παρουσιάσω μονάχος μου, εἶμαι διστακτικὸς. — Δεύτερο, ἐπειδὴ ἐσυνήθισαμε στὴν Πικτιδα μὰς, τὴ νέαν Ἑλλάδα, νὰ κρίνουμε, σὰν προκατειλημμένοι, τὸν καθέναν ὄχι μὲ τὰ μάτια τῆς ἰδίας μὰς ψυχῆς, παρὰ μὲ τῶν ἄλλων, καὶ μάλιστα, σὰν αὐτοὶ βρισκονται σὲ κάποιο ἀνώτερο ἐπίπεδο, τολὺ μ' ἀρέσει

νὰ δίνω τὰ βιβλία μου στὸ κοινὸ μὲ κάποια πεποι-
θηση, πού θὰν τοῦ δώσουνε τὰ πρόσωπα ἐκεῖνα τοῦ
προλόγου· γιὰ τὴν πεποιθήση, ξέρουμε, εἶναι ἕνας
ἀέρας, ἔστω καὶ τεχνητός, πού τὸν ἀναπνέει ὁ κεν
τόφθαλμος ἀντικρινός σου, ὡς πού νὰ σὲ σιμῶσει,
χειραγωγημένος, νὰ πάρῃ τὸν ἀληθινὸ, τὸ φυσικώ-
τερο, νὰ σὲ πλησιάζει ὡς ἐκεῖ πού στέκεις, στὸν
κῆπο σου, ὅπου μάταια θὰ σ' ἐζύγωνε, θαρρώντας
πὼς ἐκεῖ σιμά σου, θάναπνεύση κάποιες βαρεῖες μυ-
ρωδιές, ναρκωτικῶν λουλουδιῶν... ἴσως ἀνατολίτι-
κων. Δὲν εἶδατε ὅλοι σας, τί ἔγραψε γιὰ τὰ «Τρα-
γούδια τῆς Ἀκρογιαλίας» στὴν κρίση τοῦ ὁ Ἐρ-
μονας πέρσου; πὼς ἔκρινε τὰ τραγούδια μου, μάλι-
στα χωρὶς νὰ μὲ πολυδιαβάσει, ἀφοῦ ἔγραψε καὶ
παρὰξενουότανε, γιατί νὰ ἐρχομαι δλοῖσιν ἀπὸ τὴ
θάλασσα, καὶ γιατί νὰ μὴ γράψω τραγούδια στε-
ριανὰ, ἐνῶ εἶχα καμμιά πενηνταρτὴ δημοσιεύσει ὅλο
στέριανα στὰ φύλλα τοῦ «Νουμά», ὅπως ἐσὺ τὸ γρά-
φεις, ἔξῃ χρόνι; μάλιστα εἶχα σκοπὸ, στὸν Ἐρμονα,
νὰ εἰπῶ νὰ προλογίσῃ σὲ β'. τόμος μου, μὰ, σὰν
δὲ μὰς διαβάσει; Ἐστέρις ἀπὸ τὰ τόσα, δὲ μου
ἐχρησιζότανε, νὰ ξεπλύνει τὰ ἀμαρτήματα ἐτοῦτα,
ἕνας τεχνικρῆς ξένος, μὰ πού μὰς ἀγαπάει περισ-
σότερο, ἀφοῦ μὰς μελετᾷ, μὰς προσέχει, μὰς ἀγα-
πάει — καὶ αὐτὸ εἶναι πού μὰς προσέχει, — ὅπως ὁ πο-
λύτιμος φίλος, ὁ κ. Λεμπέγκ; Πιστεύω ἀρκετὰ,
καλὲ μου Ἰζίονα, νὰ σοῦ ἐξηγήθηκα καὶ τὸ νομίζω
περιττὸ νὰ σοῦ εἰπῶ περισσότερα...

Τώρα ἂς ἔρθω στὸ ἄλλο, πού μου ζητεῖς: «ποῖὰ
ἰδέα εἶχε ὁ Περιγαλιτῆς γιὰ τὴν ποίησή του καὶ τὰ
ποιήματά του» σὰ θέλετε νὰ μάθετε, θὰ τὸ γράψω,
χωρὶς προλόγους, ἀπλά, καὶ σύντομα... ὅπως τὰ
τραγούδια μου.

Στὸ νησάκι πού ζῶ κρέμονται στὴν ἀγάπη δυὸ
τριῶν ἀγαπημένων μου καὶ τοῦ σπιτιοῦ μου τὴ
στοργή· ὁ θεὸς δὲ μὴδοκε παιδάκι, καὶ ἡ γυναί-
κούλα μου μὲ νοιάζεται σὰν παιδί της· τὸ νησί μου
παντασινὰ καὶ αὐτὸ σὰ μεγάλος ἀδερφός καὶ πατέ-
ρας καὶ μάννα, μὲ λικνίζει καθημερινὰ καὶ μαγευ-
τικὸ μὲ σαγηνεύει τόσο, πού καὶ μὲς ἡμέρας ἀπο-
χωρισμός μου μὸς κοστίζει παρὰπολύ τίποτα στὸν
κόσμο δὲν ἀγάπησα ἀπὸ τὸ σπιτάκι μου, γιατί
ἐχτίστηκε καὶ θεμελιώθηκε σὲ τέτοιο μέρος, καὶ τί-
ποτα ἀπὸ τὸ νησάκι μου πλιότερα γιατί μου κρα-
τεῖ στᾶκρογιαλίας τοῦ τῆς ψυχῆς μου τὸ ἄλλο κα-
λυδάκι, τὸ κορμί τοῦ ἑαυτοῦ μου, καὶ τὰ πρόσωπα
μου τὰ τρισαγαπημένα, ὅσα ζοῦνε καὶ ὅσα ἐπέρα-
σαν... Κ' ἔτσι, θαρρῶ, ἡ ποίησή μου εἶναι, ὅπως
τὸ λέν καὶ τὸ αἰσθάνομαι, μελωδική, γλυκιὰ, γιατί
βγαίνει μεσ' ἀπὸ τὴν ἀτομικὴ ἐκείνη πηγὴ, πού δί-
χως νὰ εἶναι μακριὰ ἀπὸ τὴ θάλασσα, ἔχει τὴ
Μάννα της κάπου, λίγο πῶς ψηλότερα, στὸ γλαυκὸ
βουνάκι ὅπου μόνο ἕνας πού θάνέβαινε, σὲ τόσες λί-
γες στιγμῆς, μπορεῖ καὶ νὰ μὴν πιεῖ, μὰ κ' ἂν πιεῖ
ποτὲς δὲ θὰ συλλογιστεῖ νὰ ξαναπέσει γιὰ τὸ νεράκι
της, ἀφοῦ τὸ βρῖσκει τόσο χαμηλὰ, στὸν ἀκρογιαλινοῦ
του περίπατο, μήτε γιὰ τὸν ὀρίζοντα, γιατί τὸ νη-
σάκι μου δείχνει μὲ τὰ κάλλη του πού τὸ περιτρι-
γυρίζουνε κάτι πῶς μαγευτικὸ, πῶς ἀπλότερο, ση-
μαντικότερο καὶ πού τοῦ κάκου θὰν τὸ ζήτησῃ κα-
νεὶς στὰ οὐρανοθέμελα καὶ στὰ αἰθέρια χρώματα,
στὰ μακρινά...

Κ' ἔτσι τὰ ποιήματά μου καὶ ἡ ποίησή μου,
μπορεῖ νὰ εἰπῶ εἶναι μόνο ὑπηρετικὰ τοῦ κάποιου
διψασμένου διχθάτη, διψασμένου ἀπὸ τὸ θεῖο πιστὶ
τῆς νησιώτικης ἀγάπης καὶ τῆς ἀτομικῆς στοργῆς
στὸ κάθε ὠραῖο καὶ ἰδανικὸ, ὅσο καὶ νὰ μὴ φωνά-
ζουμε, ἀλύπητα ξεσχιζονται τὰ κυριασμένα ἀπὸ φω-
νὲς καὶ λέξεις αὐτιά τῶν ἀρρωστημένων ἢ κουρα-
σμένων πῶς τώρα ψυχῶν τῆς τωρινῆς μὰς γενεᾶς,

) Ἡ ἀρχὴ τοῦ στὸ 298 φύλλο.